

In memoriam Hans den Toom

We kregen het ongelooflijke bericht dat op 23 maart jl. Hans den Toom is overleden. Nog geen twee weken daarvoor hield hij samen met Hein Sommer nog een presentatie over de rivierrombout op de landelijke libellenstudiedag in Utrecht.

Hans was de coördinator van de insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht in de Alblasserwaard. Hij was een belangrijke initiator en coördinator van het libellenonderzoek in deze omgeving. Door zijn inzet en enthousiasme wist hij altijd andere mensen te betrekken bij het onderzoek. Hij organiseerde onder andere een onderzoek naar de bruine korenbout in de Dordtsche Avelingen. Zijn inzet kan niet beter verwoord worden doordat hij van 10 mei tot 24 mei elke dag met één of meer andere mensen in een bootje en te voet het gebied afstruinde. Hij schreef daarover een verslag dat in kleine kring is verspreid. Als eerbetoon aan Hans wordt dit verslag hieronder in deze nieuwsbrief gepubliceerd. Voorafgaand aan dit artikel een stuk uit zijn veldaantekeningen zoals hij die tijdens zijn observaties naar de Bruine korenbout bijhield.

Ook de rivierrombout had zijn speciale interesse. Sinds hij eenmaal hoorde dat de rivierrombout zich sterk had uitgebreid naar het westen was hij vrijwel elke mooie dag wel ergens langs de rivieren in de buurt van Gorkum te vinden. En ook hier betrok hij weer andere mensen bij. Samen met anderen was hij van plan zijn kennis over de rivierrombout op schrift te stellen voor de Brachytron. Het artikel komt er nog wel, maar we zullen de kennis en inbreng van Hans hierbij zeker missen.

We wensen zijn vrouw en kinderen alle sterkte toe bij het verwerken van dit grote verlies.

Namens het bestuur van de NVL,
Robert Ketelaar

Het "Korenboutjournaal"

— Bij het "In memoriam Hans den Toom" —

Hans den Toom hield een soort dagboek bij tijdens het onderzoek naar de bruine korenbout. Dit noemde hij het "korenboutjournaal" Hieronder volgt een dag uit zijn journaal.

donderdag 13 mei 1999

Deelnemers: Frans Bax, Hein Sommer en Hans.
Weer: Wisselend bewolkt met af en toe een spatje regen.

Gevaren door de kreek, de vuilnisbelt rond, vervolgens nog een keer gevaren. Gestopt rond 11.30 uur. Toen was het geen spatje meer, het werden spatters. 's-Middags opklaringen.

Frans: "We kunnen ook de duikboot nemen", wijzend op een volgelopen roeiboot.

Omdat het Hemelvaartsdag was nog even blijven hangen. Gesproken met een palingpeurder, die uitlegde hoe hij aan zijn wormen kwam:

stroom in de grond, ze kwamen vanzelf. Vanavond ging-ie weer peuren. Af en toe nam-ie zijn hondje mee op de boot. Alleen, het hondje werd wel eens gepest door een ransuil die rakelings over het beestje heenvloog. Zag hem zeker voor een muis aan. Zelf schrok-ie van de korenbouten die door zijn tuin, hij woonde aan de dijk, konden scheren. Ze deden wel niets, maar toch... Vroeger was het terrein mooier, de kreek was te ondiep geworden. Hij had voorgesteld om met de dijkverzwaring de kreek maar gelijk uit te baggeren.

Er werd druk gefietst over de dijk en gewandeld in de Avelingen. Een passant: zitten hier ook roerdompen? Nee, wel korenbouten. De wat?

Bijzonderheden: Rond 14.00 uur een korenbout die als een streep over de vuilnisbelt vloog. Op ca. 30 centimeter hoogte, van noord naar zuid.

De bruine korenbout *Libellula fulva* in de Dordtsche Avelingen

— Bij het "In memoriam Hans den Toom" —

Inleiding

In een natuurterrein aan de westkant van Gorinchem wordt elk jaar de bruine korenbout waargenomen. Het terrein, de Dordtsche Avelingen, is een buitendijks gebied met een populierenbos, grienden, hooi- en weilanden, kleiputten, sloten en krekken. Het ligt op de grens tussen de gemeenten Gorinchem en Hardinxveld-Giessendam.

Ongeveer centraal in de Avelingen loopt een verhard pad van de dijk naar de rivier. Het bijzondere van dit pad is dat er praktisch geen horizonvervuiling is. Aan weerskanten weilanden, sloten met een in de zomer prachtige vegetatie (ondermeer Watergentiaan en diverse fonteinkruiden). We horen het geluid van een altijd dynamische rivier. Goed is te zien dat het land vanaf de rivier naar de dijk afloopt.

De Dordtsche Avelingen is eigendom van Staatsbosbeheer. De graslanden en hooilanden zijn verpacht aan een boer die graag, en 't liefst ook nog zoveel mogelijk, maait. Een gedeelte van het grasland wordt beweide. Het gebied is rijk aan libellen. In 1999 werden veertien soorten geteld; van elf is er een populatie.

Onderzoeksvragen

De bruine korenbout is een libel die vooral in de laagveengebieden en bij grotere wateren op de zandgronden wordt waargenomen. De Dordtsche Avelingen is het enige gebied in Zuid-Holland waar hij wordt waargenomen en is waarschijnlijk de enige populatie in het rivierengebied. Op de Rode Lijst wordt *Libellula fulva* ingedeeld als kwetsbaar.

De bruine korenbout intrigeerde ons als insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht "De Alblasserwaard". Mede gezien het belang voor Nederland van de populatie in de Dordtsche Avelingen hebben we in 1999 een paar vragen proberen te beantwoorden: